

ERNST BOE.

INGSTRUP SØ's

NYERE HISTORIE.

FORORD.

- - - selvfølgelig var det også, fordi vi selv syntes, at det ville være morsomt at skrive og tegne denne lille bog, at tanken opstod; men der er en særlig grund til, at planen er blevet realiseret midt i den almindelige travlhed, og det er ganske enkelt, at der var 4 herlige mennesker - lodsejerudvalget - som havde hjulpet os så meget og så godt, at vi følte en særlig trang til at bilægge vor oprigtige tak til dem med et synligt minde om samarbejdet.

Texten er skrevet af landinspektør Ernst Boe med bidrag fra amtsvandinspektør A.L. Birk. Omslag og vignetter er tegnet af Ernst Boe, og kortbilagene og de tekniske tegninger er udført af assistent Egon Bille.

Bogen er udgivet i 20 nummererede eksemplarer.

Nogen større almen interesse kan den ikke have, (eet eksemplar er dog tilsendt Landbohøjskolens bibliotek i København og eet Centralbiblioteket i Hjørring); men den vil for os være mindet om et dejligt arbejde - og vi synes, at vi også har lov til at sige: et godt resultat.

Hjørring i august 1953.

f. BIRK & BOE

Ingstrup sø's historie er nok et kapitel værd, ja mere end det, for det er spændende, som en roman. Det er en historie om tidligere tiders bitter strid mellem to nabosogne og også mellem enkelte beboere om retten, først til fiskeriet og senere til arealerne på den udtørrede søbund.

Men denne historie er fortalt af fhv. postmester C. Klitgaard i "Vendsysselske Aarbøger" 1952, så vi skal her nøjes med at henvise til denne artikel.

Et nyt kapitel i søens historie handler om afvanding, jordfordeling, kultivering og vejbygning, og hele dette kapitel er afsluttet i løbet af den sidste halve snes år, idet det ene arbejde naturligt er ført over i det andet, og billedet med søens nye ansigt er fuldenndt.

Sandsynligvis vil der i løbet af en kortere årrække kunne skrives et nyt kapitel om bebyggelsen i søen og om, hvordan nye hjem bliver skabt.

For at afrunde beretningen om Ingstrup sø's nyere historie har jeg bedt min tidligere kompagnon, nu amtsvandinspektør A.L. Birk, om at skrive et afsnit om det forberedende arbejde med søens afvanding og om sin personlige tilknytning til søen. Birk beretter følgende:

"Kort efter, at jeg i 1924 som nybagt landinspektør var tiltrådt som assistent i min faders praksis, kom en af landboforeningens mange sognekasserere ind på kontoret for at afregne kontingenterne for Ingstrup sogn.

Det var nuværende sognerådsformand Jens Svend Holmgaard.

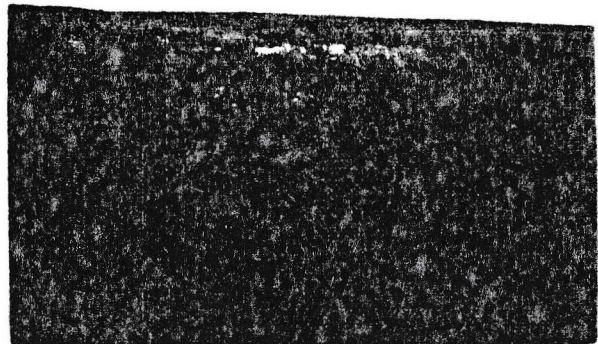
Min fader præsenterede os for hinanden, bød sognekassereren en cigar af den kasse, som altid stod parat ovenpå pengeskabet lige inden for døren, og fortalte, at det var hensigten, at jeg med tiden skulle gå ind i den gamle praksis og fortsætte den, når han selv ville trække sig tilbage.

Holmgaard kiggede lidt på mig og sagde straks: "Nå, det er den ny landmåler - så må vi have ham ud at nivellere Ingstrup sø".

Jeg spidsede selvfølgelig øren og var efter en lille snak om tingene parat til at tage fat på opgaven med det samme.

Da afregningen var ordnet, og vi igen var alene, begyndte jeg ivrigt at drøfte dette interessante afvandingsspørgsmål, men min fader fik mig hurtigt kølet ned med en tør bemærkning om at holde fingrene fra søen, da han selv, hans fader, hans bedstefader, amsvejsinspektøren og snart sagt enhver, der havde forstand på de dele her i Vendsyssel, havde undersøgt spørgsmålet om søens udtørring, men havde måttet opgive at få sagen gennemført, og at jeg derfor gjorde bedre i at bruge min tid og mine kræfter til noget andet.

Vi havde meget travlt med at ordne de løbende forretninger, og jeg lød derfor min faders råd og holdt mig fra Ingstrup sø, indtil jeg små 20 år senere af arbejdsministeriets stedlige repræsentant på Kjettrupgaard blev opfordret til at udarbejde fornødent projekt m.v. til søens udtørring med henblik på beskæftigelse

af ungdomslejrens unge mennesker.

Selvom jeg i sin tid lod opgaven ligge, var min interesse for den stadig levende, og hvad jeg i tidens løb hørte derom, havde fæstnet sig i min erindring, ligesom jeg så nye forsøg blive gjort af nye teknikere; men stadig uden positivt resultat.

Udover den rent tekniske og landinspektørmæssige interesse for sagen var det nemlig naturligt for mig at interessere mig særligt for denne sø og egn på grund af min families tilknytning dertil.

En af mine oldefædre, pastor Løchte, var præst i Ingstrup i midten af forrige århundrede og fik i denne egenskab eneret til fiskeriet i Ingstrup sø, hvilken eneret det dog voldte ham mange besværligheder at have i fred.

Hans gravsted findes endnu lige ved kirken, og da min farmor - hans datter med det lange navn Frida Hesselaida Foghtman Løchte - nåede den høje alder af 92 år, har jeg desuden ofte "snakket Ingstrup" med hende, ligesom der i hendes hjem fandtes mange minder fra hendes barndomshjem i præstegården.

"Ingstrup Præstegaard",
fotografi af maleri udført af maleren Wilhelm Melby, august 1848.

Hertil kommer, at en anden af mine oldefædre, grundlæggeren af mit gamle firma, medvirkede ved Ingstrup sogns udskiftning i 1812, således som det fremgår af påtegningen på kortet, og dermed også ved skelsætningen gennem søen.

Sådanne endog dobbelte familiebånd viser sig at være

særdels holdbare.

Uden nærmere kendskab til de tidligere opnåede rent tekniske resultater stod det mig imidlertid klart, at der var to afgørende forhold at tage i betragtning, og det var for det første det ganske overvejende antal lodsejeres absolute ønske om at få søen afvandet direkte til Vesterhavet og for det andet, at denne løsning ikke lod sig gennemføre, medmindre der kunne bygges et udløb over stranden med en så solid konstruktion og af så solidt materiale, at udløbet kunne fungere uden hensyn til havets og vindens voldsomme påvirkninger både hvad angår bølgeslag og sandaflejringer.

På baggrund heraf besluttede jeg mig straks til at udføre projekteringen på en sådan måde, at resultatet ville komme til at foreligge som en samtidig oplysning om mulighederne for afvanding både til Vesterhavet og til Ryå og om de udgifter, der ville være forbundet med hver løsning for sig.

Det viste sig, at begge løsninger var mulige, og trods de betydeligt større anlægsudgifter, der var forbundet med at få afløb direkte til Vesterhavet, gav lodsejernes tilslutning til denne plan et overvældende flertal; men statens landvindingsudvalg fandt dog den anden løsning bedst både i økonomisk og teknisk henseende, og det blev derfor denne, der blev gennemført.

Personligt kunne jeg have ønsket projektet med afvanding direkte til Vesterhavet gennemført med det deri projekterede udløb over stranden, selvom jeg måtte forudse visse vanskeligheder i forbindelse med vedligeholdelsen af den lange og dybe kanal fra søen til havet, særligt med hensyn til vindens forventede angreb på sideskråningerne.

Det gennemførte projekt er dog en forsåvidt sikrere løsning; men den er forbundet med visse drifts- og vedligeholdelsesudgifter og de almindelige ulemper ved en pumpestation, som den store regulering af Ryå desværre ikke kunne gøre overflødig."

Det fremgår bl.a. af amtsvandinspektør Birk's beretning, at et utal af teknikere har forsøgt at løse problemerne omkring afvandingen af Ingstrup sø.

Grunden til, at det havde været så svært at få løst denne opgave, som på grund af jordbundens meget fine kvalitet skulle synes oplagt, er også nok i mindre grad af teknisk art, selvom disse vanskeligheder ikke må underkendes, men hovedårsagen til alle tidligere projekters kranke skæbne er sikkert, at der er to så vidt forskellige muligheder for afvandingen, nemlig mod nord til Vesterhavet og mod syd til Ryå. Den første mulighed vil altid - forsvarligt løst - blive den dyreste på grund af et mægtigt jordarbejde; samtidig vil afvandingskanalen blive vanskelig at vedligeholde; men rent umiddelbart må det være og har da også for de fleste lodsejere været mest logisk, at vandet skulle løbe den korteste vej ud til havet.

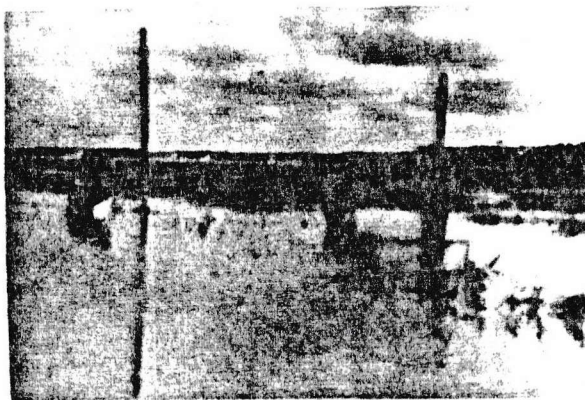
Den sydgående løsning var faktisk før Ryå's regulering ligeså problematisk, og den store å's oversvømmelser har da også altid skabt mistillid til en sådan løsning.

Da nu Ryå i årene 1945 til 1950 blev reguleret, blev der skabt et normalvandspejl, som gav mulighed for en passende afvandingsdybde i det meste af søen uden pumpning.

Tilbage var, at maximumsafstrømninger endnu kunne give ret høj vandstand, således at det var nødvendigt at påregne søen sikret med diger og at give mulighed for kunstig afvanding. De to løsninger indebærer altså hver for sig både fordele og ulemper, og da de er så forskellige, vil der, ligegyldig hvilken løsning der vælges, altid være en del, som vil være misfornøjede med den valgte løsning og mene, at den anden er den bedste.

Der er således sikkert ikke tvivl om, at een af de ting, der fik "skred" i spørgsmålet om afvanding af søen, var, at amtsvandinspektør Birk samtidigt forelagde 3 gennemarbejdede projekter, dat. i maj 1944 - projekt I med afvanding til Ryå og etablering af pumpestation, projekt II med afvanding til Ryå uden pumpestation og projekt III med afvanding til Vesterhavet og udløb gennem en pæleramning over stranden.

"Nivellement ved Tien-
debækken", august 1944.

Der var på denne måde mulighed for at foretage en nøg-
tern sammenligning både over anlægsudgifterne og samtidig,
ud fra de givne oplysninger, også over vedligeholdelsesud-
gifterne.

Projekt	I	var	budgeteret	til	482.000	kr.
"	II	"	"	"	416.000	"
"	III	"	"	"	980.000	"

Ved en afstemning kom det klart til udtryk, at et stort
flertal ønskede projekt III gennemført, idet

2	stemte	for	projekt	I
3	"	"	"	II
76	"	"	"	III
64	"	"	"	II eller III

24 var ligeglade.

I forbindelse med afstemningen om projekterne er det
nok rigtigt at omtale den almindelige iagttagelse, at vandet
ved højvande i søen af sig selv kunne løbe bort mod nord.

Som det ses af det her indhæftede længdeprofil, ligger
bunden i den nordgående afløbskanal på det højeste sted næ-
sten i samme højde som skinnetoppen ved jernbanebroen og ca.
70 cm over landevejens kørebane ved Assenbæk bro.

Så højt har vandet imidlertid - efter lokal oplysning -
aldrig stået, og der er således ikke tvivl om, at det drejer
sig om sekundære strømninger i de øverste vandlag, medens
hovedstrømmen går den anden vej nedenunder. Det er et for-
hold, man ofte kan se i større vandløb med ringe fald, men

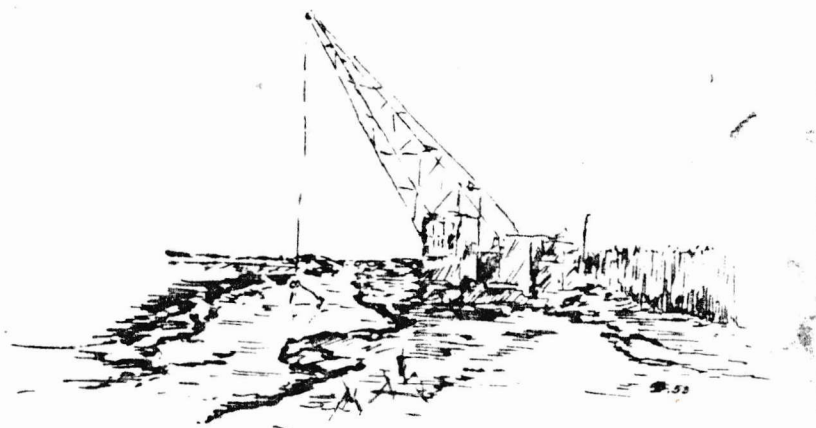
der er ikke tvivl om, at det for Ingstrup sø's vedkommende har været med til at skabe den altovervejende stemning for at gå mod nord.

At jeg personligt hele tiden har ment, at den sydgående løsning var mest forsvarlig på grund af de ret uoverskuelige vedligeholdelsesudgifter ved kanalen mod nord, som sine steder ville få en ovenbredde på 20 - 25 m, førte en dag til, at en lodsejer - han var fra Vrensted - af sit inderste hjerte udbrød: "Så er De da også komplet idiot!" Jeg måtte trøste vedkommende med, at Birk personligt anså den nordgående løsning for den bedste, så det så altså ikke helt galt ud for firmaet som helhed,

Statens landvindingsudvalg, til hvilket andragende om tilskud efter landvindingsloven var indsendt, blev den instans, der måtte prøve på at hugge den gordiske knude over.

Man gjorde det også ret radikalt, idet udvalget i en skrivelse fra 22. oktober 1945 meddelte, at kun projekt I ville kunne opnå max. tilskud.

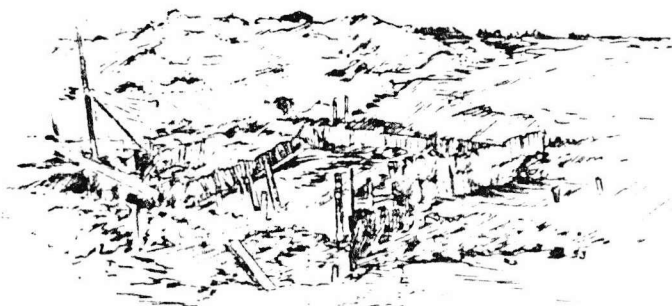
Efter en del skrivelser og forhandlinger enedes lods-ejerudvalget på et møde i Aalborg den 23. juli 1946 med landvindingsudvalget om, at man, da der ingen udvej var for at få projekt III gennemført, ønskede projekt I fremmet. Sagen var da i realiteten i orden, men der skulle gå lang tid, før det første spadestik - eller grabstik - blev taget.

Først skulle sagen behandles færdigt i landvindingsudvalget, og herfra modtog lodsejerudvalget den 12. juni 1947 besked om, at arbejdet på grund af de uoverskuelige beskæftigelsesforhold blev optaget på beredskabslisten over beskæftigelsesarbejder.

Først den 1. dec. 1949 kunne der afholdes licitation over arbejdet.

Den lavestbydende, entreprenør Mogens Nielsen og Søn, Albæk, pr. Randers, fik arbejdet overdraget, og selve arbejdet blev derefter påbegyndt den 27. februar 1950. Det blev fremmet planmæssigt, selvom det en overgang så ret fortviv-

let ud på grund af særligt vanskelige bundforhold, hvor pumpestationen skulle bygges; men den 30. maj 1952 var alt så vidt i orden, at pumperne kunne prøvekøres, og selvom der endnu mangler visse retableringsarbejder, kan det dog være rigtigt at betragte hele arbejdet som afsluttet denne dag.

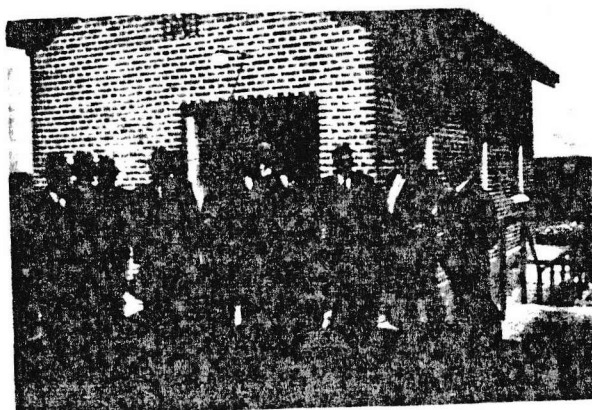
Tilsynsførende ved arbejdet har været fa. Birk & Boe, v/civilingeniør Tage Poulsen og ingeniør Uffe Krabbe, og statens tilsynsførende har været civilingeniør Erik Steenstrup, København.

Tekniske data:

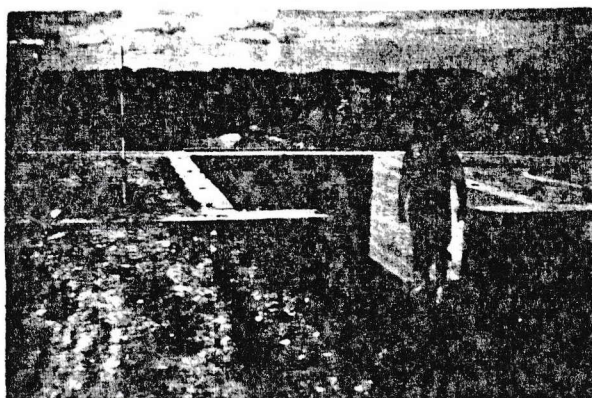
Under landvindingslaget
"Ingstrup sø" hører:

Afløbskanalen 1874 m
Afvandingskanalen 5112 m
Østre landkanal 2353 m
Vestre landkanal 2439 m

Ialt kanaler 11778 m

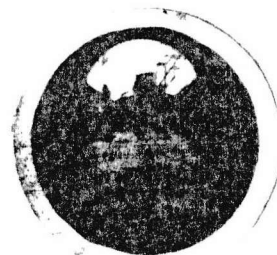
"Afvandingssagens ledsejer-
udvalg m.fl. ved pumpehuset
d. 30. maj 1952".

"Styrtet i Østre landkanal".

Selve søen har et areal på
ca. 265 ha ca. 470 td.land.

Interesseret i afvandingen er
ca. 503 ha ca. 910 td.land.

I almindelighed er udviklingen og omdannelsen indenfor landsbysamfundene sket jævnt og roligt traditionsbundet; men det er også sket, at der pludselig er forekommet et spring i udviklingen, som medfører en hel omdannelse af samfundet.

Her er det ikke tanken at gå længere tilbage i tiden end til fællesskabets ophævelse, der over he-

le landet førte til store udskiftninger.

Således også for Ingstrup by's vedkommende, hvor udskiftningen blev foretaget i årene 1797 - 1800.

Ved meget udviklede arkivstudier er det lykkedes at give en fremstilling af Ingstrup by, som den så ud i 1792, altså inden udskiftningen. Selvom det ikke, på grund af det grundlæggende materiales utydelighed i visse områder, kan garanteres, at alle detaljer er medtaget, er kortet dog af allerstørste interesse, idet det er ret få eksempler, man har, på så detaljerede gamle kort.

At udskiftningen var en nødvendighed, når man gik bort fra fællesskabet, ses tydeligt.

Det originale udskiftningskort, der er tegnet ovenpå det gamle opmålte kort, bærer påtegning om, at udskiftningen er påbegyndt i 1797 og fuldført i 1800, hvor man må gå ud fra, at fællesskabet er ophørt, men en anden påtegning anfører, at kortet først er endeligt prøvet i 1812, hvor man samme år fastslog den matrikulære grænse i selve søen.

Af udskiftningskortet fremgår det, at der indenfor ejerlaget var 32 ejendomme eller selvstændige lødder, idet

nr. 16 var ubebygget (provstindens lod), og nr. 32 henlå som en rest af fællesskabet, nemlig som fælles tørvemose.

Det viser sig, at samlingen af jorderne her - som det desværre skete mange steder - ikke blev 100 % god, og der skete derfor i de følgende år flere arealombytninger og sammenlægninger af mindre ejendomme, således at forholdene i 1950 var blevet, som de er vist på kopien af det hidtil gældende matrikelkort.

En optælling på dette kort viser, at der nu er 38 selvstændige ejendomme, idet her ikke er medregnet særskilt beliggende lodder, hvor ejendommens bygninger ligger i et andet ejerlag, men medregnet er - som ved optællingen efter udskiftningskortet - de jordløse huse indenfor ejerlagets grænser. En ganske interessant opgørelse, der viser, at antallet af landbrugsejendomme praktisk taget er forblevet uændret i løbet af de 150 år. Det hører til sjældenhederne, at der så sker mere, - det er ihvertfald ikke sket før i Vendsyssel; de fleste steder slår man sig til ro med, at det nu ikke er muligt påny at ændre forholdene på gennemgribende vis, idet det vil kræve en sådan grad af enighed, sammenhold og samfundssind, at man ikke tror det muligt.

Men i Ingstrup blev skeptikeren gjort til skamme, og der skete her et nyt stort spring, som har givet ejerlaget en placering som foregangslandsby.

Der var gået et stort forberedende arbejde forud, hvor gdr. Ejner Christensen, Præstensgaard havde arbejdet på - efter at søens afvanding så ud til at blive en realitet - da at søge at få ombyttet en række af parcellerne, så der blev mere samling på jorderne.

Det var et vanskeligt arbejde, da man kun som arbejdsgrundlag havde muligheder for at bytte enkeltvis og derfor måtte standse op, blot man stødte på en enkelt, der lå midt i det hele, og som måske ikke var særligt interesseret.

Det var en tilfældighed, at vi kom med i arbejdet. En dag, vi var ude at tale med sognerådsformand Jens Svend Holmgaard om afvandingsarbejdet, gik Ejner Christensen netop ud ad døren, og sognerådsformanden opfordrede os nu til at søge

kontakt med ham, da sagen på dette tidspunkt var ved at gå i stå.

Vi maste på, og frækhed belønnedes åbenbart, for dagen efter havde jeg den første samtale med Ejner Christensen - det var den 12. april 1951 - og jeg fortalte her om den nye jordfordelingslov, lov nr. 370 af 25. april 1949, som gav mulighed for at betragte hele det interesserede område under eet, således at man faktisk handlede, som om man først lagde det hele sammen til een stor parcel, og derefter udstykkede denne i enkelte nye og regelmæssige parceller.

Det blev ikke den sidste samtale, vi fik, og efter nogle orienterende forhandlinger og undersøgelser blev vi enige om, at vi ligeså godt kunne springe som krybe i det, og derfor blev alle, som mentes at kunne have interesse i sagen, indkaldt til et møde på Ingstrup forsamlingshus, allerede 4 dage efter, den 16. april.

Det gik snart op for os, at et af Ejner Christensens valgsprog så åbenlyst var "hvorfor opsætte til i morgen, hvad du ligeså godt kan gøre i dag".

På dette møde gav vi en række principielle oplysninger om arealspild - tidsspild - materialeslid o.s.v. (een af mine kæpheste), og vi vovede derefter springet til at vise en "fantasiplan", der kun hvilede på matrikelkortets oplysninger, en løselig rekognoscering og lidt sund fornuft.

Der skete det mærkelige, som man kun havde turdet forestille sig i fantasien, nemlig at 100 % af de fremmødte, f.s.v. de havde interesse i planen, gav deres tilslutning til en ny jordfordeling og ønskede, at arbejdet skulle fortsættes hurtigst muligt.

Vi husker alle en spontan udtalelse fra en af lodsejerne, der pludselig udbrød: "Hvis dette her kan gennemføres, giver jeg lidkøb"

Et forberedende udvalg blev nedsat, bestående af gdr. Ejner Christensen, gdr. Peter Jægerum og gdr. Kr. Møller, alle Ingstrup.

Det gik hurtigt - hele arealet blev i marken rekognosceret f.s.v. angår bygninger, veje, større vandløb o.l., der

kunne få betydning for planens ændring. Forskellige lodsejers-
ønsker blev drøftet med udvalget, og fantasiplanen blev til
den såkaldte plan II, der allerede den 24. april kunne til-
sendes jordfordelingskommissionen for Hjørring og Aalborg am-
ter med anmodning om at tage sagen under behandling og iøv-
rigt være lodsejerne behjælpelige ved bistand af det organi-
satoriske apparat, der hedder jordfordelingssekretariatet.

Det viste sig, at det slet ikke var noget lokalt fæno-
men med det tempo, der hidtil havde været over sagen, for
allerede den 1. maj havde kommissionen og sekretariatet set
på sagen, og der blev i Vester Hjermitzlev afholdt et orien-
terende møde mellem udvalget og jordfordelingssekretariatet,
repr. ved expeditionssekretær J. Malling, som ledte sagen
ind på de formelt rigtige veje.

Den 21. maj 1951 afholdtes så det første møde med hele
jordfordelingskommissionen, hvis formand er formanden for
statens jordlovsudvalg, gdr. N.C. Nielsen-Man, Brønst, og
hvis medlemmer er gdr. N. Bisgaard, Ulstrup og husmand Chr.
Olesen, Hobro, Gdr. N. Bisgaard er senere udtrådt af kommis-
sionen, og gdr. Svend P. Pinstrup, Møldrupsgaard, pr. Arden
har som nyvalgt medlem medvirket ved den endelige kendelses
afsigelse. Endvidere som formand for den udvidede kommission,
dommer S. Kaspersen,
Nibe.

Fra jordfordelings-
sekretariatet var mødt
kontorchef Steen Ryom
og expeditionssekretær
Malling.

På dette møde var
det, at den af assistent
Egon Bille udkastede ide
om udlæg af de nye par-
celler som nettoarealer
i stedet for bruttoarea-
ler blev fremsat.

Ideen går nærmere

forklaret ud på, at de gamle parcellers overflødige skel og vejarealer (dårlig form og beliggenhed) opsamles fra alle parcellerne i een parcel, som så sælges, og den indvundne salgssum benyttes til bestridelse af fællesudgifter til f.eks. kultivering og nye vejanlæg.

Det var helt nye tanker, der blev modtaget med begejstring af både kommissionen og lodsejerne, og i dag kan alle se den afgørende store betydning for sagens praktiske videreføring, det har haft, at lodsejerne til fælles formål har kunnet disponere over en pulje på ca. 22.500 kr.

Der blev ved disse dispositioner indvundet ca. 15 td. land, som blev solgt som tillægsparceller på fra 1 til 3 td.land til forskellige husmænd.

For at forstå tallet 22.500 kr. er det nødvendigt kort at oplyse, at der, ud over selve salgssummerne, også blev indvundet et beløb svarende til påregnede afvandingsbidrag, idet der ved sagens behandling er truffet aftale om, at man ved ombytningen kontant skal afregne forskellen i afvandings- og vedligeholdelsesbidrag mellem den nye og den gamle lod.

Men det vigtigste resultat af mødet var, at kommissionen gav løfte om at medvirke til sagens gennemførelse, og at man stillede i udsigt, at staten, såfremt den endelige plan kunne godkendes, da ville yde et tilskud til sagens gennemførelse på 100 % af udstyknings- og skødeudgifter.

På dette møde blev det forberedende udvalg valgt som lodsejerudvalg og i den anledning suppleret med husmand Martin Christensen, Ingstrup.

Planen blev nu for alvor gennemarbejdet, alle problemer og ønsker blev vendt og drejet; nogle kunne opfyldes - andre måtte desværre henlægges - for det er jo ifølge sagens natur således, at det er en umulighed, at alle kan opnå nøjagtig samme grad af fordel. Det må blive sådan, at nogle får større nytte af sagens gennemførelse end andre; men målet må være, at ihvertfald ingen får det dårligere end før.

Der vil i den anledning være grund til her at fremhæve den store forståelse for sagens samfundsmæssige betydning, som flere lodsejere viste, ved i visse tilfælde at se mere

på, hvad der gavtede sagen som helhed, end hvad der gavtede dem personligt, og der er grund til her at fremhæve, at det var denne indstilling, som overhovedet gjorde det muligt at gennemføre sagen.

Men på sommeren var planerne så vidt færdige, at lodsejerne skulle afgive bindende underskrift. I løbet af 3 dage - fra den 29. til den 31. august - forhandlede enkeltvis med alle lodsejerne.

Uden at blive misforstået kan vi vist godt sige, at det var 3 festlige dage - så vidt som arbejde, der går godt, er festligt. Lodsejerudvalgets medlemmer skiftedes til at deltage i forhandlingerne, og desuden deltog fra jordfordelingssekretariatet sekretær H. Feilberg og herfra assistent Egon Bille og landinspektør Boe. Jeep'en var så stoppet, at Kr. Møller, hver gang vi standsede et nyt sted, mumlede: "Og så vælter vi ud!"

Det var lange dage, og når vi ud på aftenen kom rundt til de forskellige ejendomme, måtte vi først indhente en udtalelse fra lokale mænd, om det nu var i stuen eller i soveværelset, der var lys, for at afgøre, om vi kunne være bekendt at banke på.

Alt klappede - sekretær Feilberg havde endog ca. $\frac{1}{2}$ times respit, til lyntoget gik, da vi den sidste dag nåede hjem til Hjørring.

I løbet af sommeren var samtidigt det store opmålingsarbejde, som skulle danne grundlag for de endelige arealberegninger, blevet fuldført.

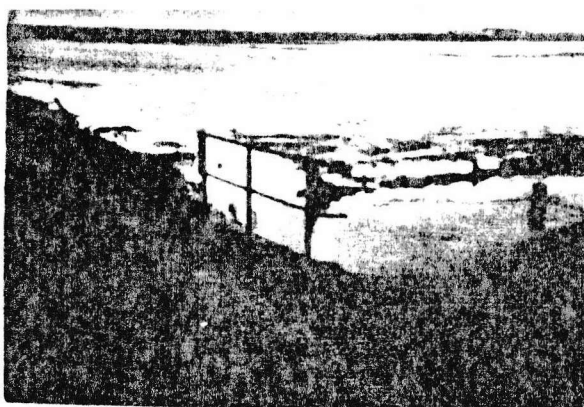
Denne opmåling var faktisk en hel historie for sig. Den var, for at få så gunstige og tørre målevilkår som muligt, netop henlagt til midsommeren; men det var så som så med det tørre. På et vist

tidspunkt var alle 7 mand, der deltog i opmålingen, dumpet i en grøft eller havde på anden vis sikret sig en våd sok eller et par våde bukser.

Det hjalp ikke, at en af mændene havde bundet en snor om livet, hvortil var bundet en egeplanke, der altså svømmede bagefter, parat til brug; han måtte også i vandet med klæderne på.

"Arealerne nord for Kælderbroen før reguleringen".

Men opmålingen blev da gennemført, og arealberegningerne foretaget, og så gjorde man den samme opdagelse, som når et hus bygges. Til at begynde med går alt så hurtigt; man kan faktisk se, at der sker noget fra dag til dag; men når taget er lagt, så mangler endnu alle de hundreder af småting, som tager tid, og som uundgåeligt må virke seje. Således også her. Det må erindres, at det, der sker, er en stor omvæltning, hvor der skal tages vidtstrakte juridiske hensyn, hvor panterettigheder skal sikres, hvor alle ejendomsretslige forhold skal afklares, hvor tinglyste og utinglyste rettigheder skal ændres eller sikres o.s.v., o.s.v.

De næste datoer, vi skal standse ved, kommer derfor lidt mere spredt.

Den 16. februar 1952 afsagde den udvidede kommission "foreløbig kendelse" på et møde i Ålborg, hvor yderligere kreditforeningsdirektør Edvard Nielsen, Vraa var til stede som kreditkyndigt medlem af kommissionen.

Denne foreløbige kendelse blev tinglyst på alle ejendomme, således at eventuelle nye ejere også var bundet til

at gennemføre jordfordelingssagen.

Den 12. august var sagen administrativt ført så langt frem, at vi af sekretariatet blev anmodet om at påbegynde afmærkningen af de nye parceller.

Hver eneste parcel skulle afsættes med nøjagtigt areal, efter afsætningen kontrolmåles, optegnes og igen kontrolberegnes. Der blev travlhed igen, for vandet var nu trukket ud af søen, og opdyrkningsarbejdet skulle fremmes, og det gjaldt flere steder om hurtigst muligt at komme igang. Vi gik faktisk og skævede halvflove til de "mægtige" grøfter, som vi ved den første opmåling ikke havde kunnet forcere, men som nu lignede almindelige brede grøfter; men mindet om de våde søer var endnu realitetsbetonet.

Den 1. oktober var afmærkningen afsluttet, og de nye parceller kunne overtages.

Men der manglede endnu en del "skruer" i værket, og vi skal helt frem til den 17. august 1953, før vi næste gang træffer en hoveddato.

Denne dato afholdt den udvidede kommission igen møde i Aalborg, og her blev rammerne for den endelige kendelse fastlagt.

På et eller andet tidspunkt må jo denne beretning standse, når den skal nå at blive færdig samtidig med afslutningen af sagen, og vi må derfor slutte med at anføre datoen for den endelige kendelse, den dato, der, selvom der senere kommer regnskabsmøder m.m., dog markerer afslutningen på hele den store sag.

Endelig kendelse afsiges den 5. oktober 1953 i Ingstrup forsamlingshus, hvorefter den første og foreløbigt eneste store jordfordeling i Vendsyssel vil være gennemført.

De i forrige afsnit omtalte puljepenge er benyttet til flere formål, for det første til sløjfning af gamle overflødig skelgrøfter, for det andet til anlæg af hovedveje og for det tredje i forbindelse med vejanlægget til etablering af hovedgrøfter.

Sløjfningsarbejdet blev lavet som fællesarbejde for også på denne måde at stræbe efter at stille lodsejerne lige, når de overtog de nye lodder. Oprindeligt var det påregnet, at entreprenør E. Munck-Jensen, Vaaen, Mosbjerg skulle stå for hele sløjfningsarbejdet; men det regnfulde efterår 1952 hindrede arbejdets hurtige gang, og der blev derfor i flere tilfælde truffet aftale om, at lodsejere selv sløjfede deres grøfter mod at få samme betaling, som entreprenøren skulle have haft.

Ialt er sløjfet ca. 25 km gammel grøft.

For fuldstændighedens skyld skal det anføres, at en del lodsejere lod engene fræse af entreprenør E. Munck-Jensen i løbet af efteråret 1952 eller foråret 1953, og at enkelte har ladet foretage større samlede dræninger af de nye parceller for at fremskynde kultivering.

Til erstatning for de fleste af de gamle markveje er anlagt nye hovedveje, som vist på jordfordelingsplanen.

Lodsejerudvalget forespurgte i første omgang sognerådet, om man ville være villig til at overtage den nye hovedvej som offentlig bivej, idet man i bekræftende fald ved hjælp af tilskud efter beskæftigelsesloven og motorskatten

ville være i stand til at anlægge vejen forsynet med belægning. Selvom arbejdet - på grund af puljepenge - kunne udføres uden udgift for kommunen, måtte sognerådet desværre afslå andragendet, idet man henviste til, at man,

hvis man optog denne vej, uden at der endnu fandtes bebyggelse, ville være moralsk forpligtet til at overtage en uoverskuelig række af private fællesveje som offentlige biveje.

Ved særlig velvilje fra beskæftigelsescentralen lykkedes det imidlertid at opnå et ekstraordinært stort beskæftigelsestilskud til arbejdet på 120 % af arbejdslønnen, og selvom tilskudet var begrænset til 75 % af de samlede udgifter, kunne dog alt jordarbejdet m.v. samt belægningen af ca. 200 m ved Ingstrup station udføres indenfor puljens rammer.

Vejen er anlagt i 10 m bredde og er mod syd ført til skellet mod Vester Hjermitslev, hvorved den senere vil kunne indpasses i kommunens vejnet og måske optages som off. bivej.

Entreprenørarbejdet er udført i løbet af efteråret 1952 og foråret 1953 af dræningsmester Jens Chr. Buje, V. Hjermitslev, og vejen blev afleveret den 9. juni 1953.

Der var de særlige betingelser forbundet med godkendelsen som beskæftigelsesarbejde, at kommunen - med påtaleret overfor lodsejerne - garanterer, at vejen bliver holdt forsvareligt vedlige i de første 5 år, og at den ikke spærres for offentlig færdsel. Disse bestemmelser tinglyses på alle ejendommene.

I forbindelse med vejanlægget er etableret 7 afløbsgrøfter, der samtidig tjener som hovedgrøfter i forbindelse med tørlægning af søen.

Det påregnes, når puljens regnskab afsluttes, at der stadig er et beløb disponibelt, og der forestår derefter udførelsen af en supplerende forbindelsesvej fra den offentlige bivej fra Ingstrup til Vester Hjermitslev til parcellerne i den sydlige ende af søen.

"Jordfordelingssagens lodsejerudvalg og entreprenøren ved vejens aflevering d. 9. juni 1953".

EFTERSKRIFT.

Det er meget få ting i verden, der er sådan absolut helt rigtige - og måske godt det samme, at det hele ikke er så enkelt, for så ville der jo ikke være plads for en personlig indsats - det ville kun dreje sig om et valg enten absolut for eller absolut imod.

Denne enkle filosofi kommer man uundgåeligt til flere gange at tænke på ved det nu afsluttede store arbejde, hvor en af de vigtigste opgaver ofte har været at veje for og imod, og det gælder både i de store og de små tilfælde.

Og når så overvejelserne har været afsluttede, måtte man arbejde hen efter det, som man mente indeholdt den største portion rigtigt. Det kan ikke undgås, at man derved kom til at træde nogen over tærne, som måske, som resultat af *d e r e s* overvejelser, var nået til et andet slutresultat. Det gælder f.eks. allerførst spørgsmålet om søen overhovedet burde afvandes? Nu kan lodsejerne med en vis ret sige, at det er da virkelig dem selv, der bestemmer over deres egen jord, men vi har alligevel fået bebrejdelser, fordi vi har været med til at ødelægge en særpræget natur.

Nu skal jeg være den første til at beklage dette; men

i overvejelser over værdier, der tabes og værdier, der vindes, er der for mig ingen tvivl om det rigtige i, at arbejdet er gennemført. Der er jo også stor skønhed og glæde ved at se en frodig græsmark og en bølgende kornmark. Men selvfølgelig vil man gemme minder fra søen, hvor man om foråret skulle passe på hvert eneste skridt for ikke at træde i en rede, og hvor om efteråret luften pludselig kunne blive bølgende sort af kæpestore stæreflokke.

Overvejelserne for og imod har som nævnt også spillet ind i udvælgelsen af afløbsretningen for søvandet - de har været med i hver eneste afgørelse over hver enkelt ny lods beliggenhed og form, der måtte overvejes i forhold til det samlede hele.

Det er mit håb, at det må være lykkedes at nå noget i retning af retfærdighed.

Ingstrup Sø

Et gammelt stridsemne.

Ved overretten er der i disse dage afsagt dom, hvorved en inde Hvetbo herreds ret afsagt dom til en vis grad stadfæstedes. Sagen angik 17 Ingstrupboeres ejendomsret til de mod deres ejend stødende umatrikulerede arealer af den udtørrede Ingstrup sø, hvilken ret blev bestridt af beboere i nabosognet Vrensted. Medens underrettens kendelse stadfæstedes for så vidt angik de m Ingstrup-boernes ejendomme i syd og øst stødende søarealer, fo kastede overretten den afsagte kendelse angående fastsættelsen søarealets skel mod Vrensted sogn, og spørgsmålet om ejendomsr ten til den gamle søbund er således vedvarende åbent.

Da denne søudtørrings historie afgiver et særligt godt bevis p hvilke vanskeligheder der kan fremstå, når slige tørlægninger foretages, uden at de i sagen interesserede i forvejen er blev enige om delingen af de indvundne arealer skal der her - med C Klitgårds afhandling om Ingstrup sø (i "Hvetbo herred", 1. de som kilde - gives en lille fremstilling af denne sags forhisto Ingstrup sø var i oldtiden en del af den havarm, som nord om Hvetbo herred forbandt Vildmosehavet med Vesterhavet. Ved land hævning og muligt tilsanding forvandlede havarmen efterhånden til en indsø, der kun fik betydning, fordi der i den var et re fodt fiskeri. I middelalderen var der ved Ingstrup præstegård herberg, hvor kongerne kunne opholde sig, når de drog på gæste i denne landsdel; dette "Barfred", et stort rødt hus, var omgi af grave, af hvilke der endnu var rester 1860, og det ses, at bl.a. Christian d. 3. overnattede her i 1536.

Til "kongelig~~x~~ majestæts åbne kælder og gæsteherberg" her hør fiskeriet i Ingstrup sø, og ingen anden end sognepræsten havde til at fiske her og for hans vedkommende endda kun til egen fo nødenhed. Der var dog tidligt andre, som ville gå præsten i næ ringen, og derfor tog den daværende sognepræst 1573 tingvidne, hvorved bevidnedes, at i over 60 år havde ingen anden end præ haft ret til at fiske i søen, hvor fiskeriet som nævnt lå til det kongelige herberge i Ingstrup. I medfør af dette tingsvidn fik præsten 1581 en beskærmelseslov angående fiskeretten af le manden på Aalborghus, Bjørn Andersen til Bjørnholm og Stenholt Derefter forblev præsterne i uforstyrret besiddelse af fiskere ten omtrent 100 år, men 1678-1688 var der igen langvarige str digheder derom mellem sognepræsten og ejeren af Børglum klostet hvilke omsider af en kongelig kommission blev afgjort i præst tens favør.

Da kronen i 1716 bordtsolgte ryttergodset der i egnen , blev herlighedem af Ingstrup sø også opråbt og ejeren af Børglum kloster fik den tilstået for 30R.G.S. herimod protosterede sognepræsten og rentekammeret gav ham medhold, men i 1785 måtte han atter forsvare sine rettigheder overfor rentekammeret.

1753 udsendte Oberst Thura, der da ejede Børlum kloster, en ansøgning til rentekammeret om at få ret til at fiske i søen, og det fik han mod en afgift af 2R.G.S. årligt, men Præsterne i Ingstrup skulle dog ved varende have ret til at fiske til husbehov.

Ingstrup sogn, omgivet af annexet Hjermeslev, Saltum S., Børglum vest
red og Skagerak. Kirken, omtrent midt i sognet, 3 mil syd for Hjø
ring og 1 mil s.s.v. for ladepladsen Løkken. Arealet, 5383 tdr. I
er i det hele højtliggende, med adskillige mindre søer og temmelig
betydelig sandflugt langs stranden. Jordbeskaffenheden er tør på
sine steder, fugtig på andre, men i ingen af disse extremer ugun-
stig for agerdyrkingen. I den østlige del af sognet samt hist og
her i den øvrige del findes endog særdeles frugtbar jordblanding,
som lønner dyrkingen med fordelagtig afgrøde, selv de fladere kl
jorder indvindes til agerjord med mere held år for år. Langs stra-
den findes flyvesand. Hartkorn 191^{1/4} tdr. ager og eng.

I sognet : Ingstrup kirke, præstegård og skole, i nærheden af byen
af samme navn; Byerne Ingstrup med to vejmøller, Skjulsmark, Tru-
slev, Brødslev, Sønder-Kjettrup, noget af Ejersted, hvoraf resten
hører til Saltum sogn; Borupgårde, Vestermark med skole, Kringel-
stederne, Klitladen med skole, Grønhøj; Avlsgården Kjettrupgård;
gårdene Rolighed og Havgård; en vejmølle. Ialt i sognet 45 gårde
ca. 125 huse, hvoraf 13 gårde og ca. 70 huse udenfor byerne.

Indbyggere: 1028. Jordbrug er hovederhvervet. Af de ved havet eller
klitterne og i Grønhøj boende fiskere drives noget fiskeri, der
til forskellige tider giver ikke ubetydelig indtægt.

Sognet hører under Hvetbo herreds jurisdiction (Blokhus), Hjørring
Amtstuedistrikt og Hvetbo herreds lægedistrikt (Nørre Saltum); 5.
bgkds. 5. udskrivningskreds 524. lægd. i forening med begge annex-
erne een kommune. Kirken tilhører annexsognet Hjermeslevs beboere.
Foruden sognepræsten er der ved pastoratet ansat en kapellan pro
loco. Sognet har et mindre legat på 80 rigsdaler grow courant,
hvoraf renten udbetales med 4 rigsdaler, halvdelen til Ingstrup
skolelærer og halvdelen til de fattige i sognet.

Ingstrup kirke (inden katolske tid st. Marie eller Vor Frue kirke) bestod af langhals kor og korrunding af hugne sten med hvælvinger, et bredt trån af mursteen . kor og korrunding have murkranse af kampe-steen sitnævne navnling fjellen og med udhuggede rundbue. På koret hvælvinger nogle kalkmalerier, ligsten over Provstog præst Jørgen Jensen død + 1598 med hustru . Foruden Ingstrup med de ane har tidlige hørt endnu et fjerde sogns til præstekalbet, nemlig Krettrup ved vesterhavet , men det blev efter kong Frederik den anden resolution af 4de . Oktoder 1571 nedlagt og kirke afbrudt, fordi det næsten var ganske ødelagt af sandflugt ; avlgård Krettrupgård har bevaret navn . I Ingstrup skal i gamle dage have været et herresæde, hvilket senere blev henlagt til præstegården, som det synes i undernavn af Barfred, mod at kongen , når hans færdedes på jagt eller rejsder kunne finde ophold på kort tid (se c foran s. 63 Boldstrup). dermed stemmer også , hvad der i D. atlas berettes , at der skal på præstegården have været et stort rødt hus med grave om, hvor kongen undertiden tog logement , når de var i vendsyssel , hvorfor og få Ingstrup sø er dlevet lagt til præstegården, hvilket beviser et gammelt brev, udstedt 1581 af Bjørn Andersen hoveds mand på Ålborghus , hvori det iblant andet hedder: " præsten hr. Jørgen Jensen har med et lovligt tolv mænds vidne bevist" at ubi 60 år og derover har fiskeri i Ingstrup sø været tiendel til Ingstrup præstegård , til hs majestæt åbne kælder og Gjæstehøjssted sammesteds . senere kom fiskeriet atter til kronen og dlev udlejet endnu for 40 år siden. Imellen kirken og præstegård er en høj hvorfra et Syvtabelfesord gen-tage mod kirken og mosen, højen kaldes Ganhøj
Ingstrup sø er i 1857 udtørret ved Ingstrup findes en Borgplads.
Ingstrup kaldes 1335 Ingilstorp

Senere er afvandingen vel yderligere gået frem, idet den årlige oprensning af egnens vandløb har bidraget til vandets bortledning, men en fuldstændig tørlægning lader dog vente på sig, skønt tanken nu har ret ret fremme i over 100 år. Grunden dertil må udelukkende søges i at man ikke har kunnet blive enige om delingen af søbunden; et forslag om at dele den i 8 forhold til de tilstødende parcellers arealindhold er også blevet forkastet, og foruden megen anden kiv og strid blandt søegnens beboere har den delvise udtørring også medført, at den ene lodsejer har - omend ikke høstet, hvad den anden havde sået, så dog hjemført det hø, som andre havde haft arbejde med at bjerge. Den proces, der nu er afgjort ved overretten, har stået på i mange år, men den endelige løsning af det hele spørgsmål vil sikkert endnu lade vente længe på sig, thi vendelboerne er jo - som vi ved fra vor fædrelandshistorie - et stridbart folk.

Mod søens nordlige side støder Vrensted sogn, og da Børglum kloster havde fæstegodset i dette sogn, ansøgte klostrets ejer, N.F. Hillerup, 1805 om kongelig tilladelse til at udtørre søen og blive ejer af søbunden mod at affinde sig med Ingstrup præst for den fiskeriet han havde.

Den daværende præst i Ingstrup, peder Vorm, der fik ansøgningen til ærklæringen frarådede bevillingen, idet han fremstillede den uretfærdighed man ville begå mod lodsejerne i Ingstrup sogn, hvis Hillerup skulle have hele søbunden, thi det ville sandsynligvis være en let sag at udgrøfte søen. Der kom så intet ud af Hillerups plan.

1816 fik den daværende sognepræst eneret til fiskeriet mod en særlig afgift af 2 rigsdaler +; antagelig havde Børglumklosters ejer mistet sin ret ved at undlade at betale afgiften. Imidlertid var der kun lidt fred i søen; alle og enhver tiltogsig ret til at skære rørtag i den, og ligeledes dreves der rovfiskeri af uvedkommende, så da de mod søen stødende lodsejere 1857 tilbød at betale præsten 50 rigsdaler en gang for alle mod at få ret til at udtørre søen, gik han ind herpå, og finansministeriet approberede denne ordning.

Man optog nu den af Hillerupudkastede plan om at aflede vandet fra søen ved at uddybe dens sydlige afløb, Assenbæk eller Tjenbæk, og de i den anledning foretagne opmålinger viste at søen da var 930 favne lang.

Uddybningen af Tjenbæk var dog et ret betydeligt arbejde, men forinden den blev fuldført, opstod der strid mellem lodsejerne om, hvorledes

det areal, der indvandedes, skulle deles, idet enhver i henhold til Danske Lovs 5. bog, 10. kapitel

§ 42 påstod sig udlagt den del af søbunden, som lå lige ud for hans tilstødende grund, hvilket selvfølgelig ikke kunne ske eftersom lodderne ikke stødte til søen under samme biskel og da man ikke kunne komme til enighed om dette spørgsmål, blev udtørringen ikke fuldført.

INGSTRUP SØ.

Et gammelt syridsemne . Ved overretten er der i disse dage sagt dom, hvorved en inden Hvetbo herreds ret afsagt dom til en hvis grad stadfæstedes. Sagen angik 17 Ingstrup boeres ejendomsret til at bede mod deres ejendoms tabende umatrikulerede arealer af den udtørrede Ingstrup sø. Men den ret blev bestridt af beboerne i bybosognet Vrendsted. Mens noboretten rendelte stadfæstede for så vidt afgiften blev mod Ingstrupboernes ejendomme i syd og øst tabende grundarealer fortalte overretten ved afsag rendelte angående fællesretten af søarealets skel mod Vrendsted sogn og spørgsmålet om ejendomsretten til den gamle søbund er fælles vedvarende åbent. Da denne søudtørnings historie angiver et færdigt godt bevis på hvilke vanskeligheder der kan fremstå, når disse tørlægninger foretages, uden at de i sagen intresered i forvejen er blevet enige om delingen af de indvundne arealer skal der hermed E. Klitgårds afhandling om Ingstrup sø,

(I Hvetbo herred I del) som kilde gives en lille fremstilling af denne sags forhistorie. Ingstrup sø var i oldtiden en del af den havarm; som nord om Hvetbo Herred forbandt Vildmosehavet med Vesterhavet. Ved landhævningen og muligt tilsanding forvandlede havarmen efterhånden til en Indsø, der kun fik betydning, fordi der i den var et ret godt fiskeri. I middelalderen var der ved Ingstrup præstegård kongeligt herberg, hvor kongerne kunne anholde sig, når de drog på gæsteri i denne landsdel; dette "barfred", et stort rødt hus var omgivet af grave af hvilke der endnu var rester 1860 og det ses af bla. Christian d. III overnattede her 1586. Til kongelige majestæts åbne kælder og gæsteherberg" her hørte fiskeriet i Ingstrup sø, og ingen anden sognepræsten havde lov til at fiske her og for vedkommende og endda kun til egen

fornødenhed. Der var dog tidligt andre, som vilde gå præsten i næringen og derfor tog den daværende sognepræst 1578 thingvidne hvorved bevistes, at i over 60 år havde ingen anden end præsten haft ret til at fiske i søen, hvor fiskeriet som nævnt lå til det kongelige herberg i Ingstrup.

I medfør af dette thingsvidne fik præsten 1581 et beskæmelsesbrev angående fiskeretten af lensmanden på Aalborghus, Bjørn Andersen til Bjørnholm og Stenholt. Herefter forblev præsterne i uforstyrret besiddelse af fiskeretten i omtrent 100 år, men 1678-1688 var der igen langvarige stridigheder herom mellem sognepræsten og ejeren af Børglum kloster, hvilke omsider af en kongelig kommission blev afgjort i præstens favør, da kronen 1716 bortsolgte ryttergodset her i egne blev herligheden af Ingstrup sø også opråbt, og ejeren af Børglum kloster fik den tilstået for 30 rigsdaler. Herimod protesterede sognepræsten, og rentekammeret gav ham medhold, men 1785 måtte han alligevel forsvare sine rettigheder overfor rentekammeret.

1753 indsendte oberst Thura, der da ejede Børglum kloster, en ansøgning til rentekammeret om at få ret til at fiske i søen, og det fik han mod en afgift af 2 rigsdaler årlig, men præsterne i Ingstrup skulle dog vedvarende have lov til at fiske til husbehov.